

**L. Celij Lacta[n]tij Firmiani christiano[rum] eloquentissimi
de opificio dei vel formatione hominis liber**

Lactantius, Lucius Caecilius Firmianus

Colonie, 1506

VD16 L 56

Ubi sit me[n]tis sedes. [et] q[uam] r[at]ione corp[or]i coniunga[n]t[ur] Ca.
xvi

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70248)

tiamus. fieri nō p̄r vt aliūde veniant. ⁊ aliud viscera illa q̄s suspicamus efficiāt. Nec m̄ cōvincere possum⁹ falsa illos q̄ hec disputant dicere Sed oīa q̄ ad motus animi aīe q̄z p̄tineāt. tā obscure alteq̄ rōnis eē arbitror. vt supra hoīem sit ea liq̄do p̄uidere Id tñ certū ⁊ indubitatū esse debet. res tot. tāta visceꝝ genera. vnū ⁊ idem habere officiū. vt aīam cōtineāt in corpore. Sed q̄d proprie singul' nervis sit iniunctū. quis scire nisi artifex potest. cui soli opus suū notū est.

¶ De obscura vocis ratione

¶ Cap. xv.

DE voce autē quā rōnē reddere possumus Grammatici q̄dē ac phi vocē esse definiūt. aerē spiritu s̄beratū. Cū verba sunt nūcupata. q̄d p̄spicue falsum ē. Nō em̄ vox extra os gignit. s̄ intra. Et ideo verisimilior ē illa sentētia. stipatū spiritū cū oblatia fanciū fuerit illisum. sonū vocis exprimere. veluti cū in patētē cicuta labroq̄z subiectā dimittim⁹ spiritū. ⁊ is cicute cōcauo repulsus a renolūt⁹ a fundo. dū descēdētē occurſu suo reddit. ad exitū nitens sonū gignit. ⁊ in vocalē spiritū resiliēs p̄ se ventus aiatur. Q̄d q̄dē an vox sit. de⁹ artifex viderit. Vides em̄ nō ab ore. sed ab intimo pectore oriri. deniq̄ ⁊ ore clauso. ⁊ narib⁹ emittit⁹ sonus q̄lis p̄r. Preterea ex maximo spiritu q̄ anhelamus. vox nō efficit. ⁊ leui. ⁊ nō coartato spiritu q̄ciēs volum⁹ efficit. Nō est igit̄ cōprehensum quō fiat aut q̄d sit oīno. Nec me nūc in Academie sentētiā delabi putes. q̄a nō oīa sunt incōprehēsbilia. Ut em̄ fatēdū ē multa nesciri q̄ voluit de⁹ intelligētīā hoīs excedere. sic tñ multa eē q̄ possint ⁊ sensib⁹ p̄cipi. ⁊ rōne cōprehēdi S̄z erit nobis cōtra philosophos integra disputatio. Conficiamus igit̄ spacium quo nunc decurrimus.

¶ Ubi sit mētis sedes. ⁊ q̄ rōne corpi coniungat

¶ Cap. xvi
D i.

Mentis quoque ratione incomprehensibile esse quis nesciat. nisi
qui omnino illam non habet. cum ipsa mens quo loco sit. aut
cuiusmodi nesciat. Clara ergo a philosophis de natura eius ac loco disputa-
ta sunt. Ac ego non dissimulabo quod ipse sentiam. non quod sic esse affirmem
quod est insipientis in re dubia facere. sed ut exposita rei difficultate
intelligas quantum sit diuinorum operum magnitudo. Quidam sedem men-
tis in pectore esse voluerunt. quod si ita est. quanto tandem miraculo di-
gnum est rem in obscuro ac tenebroso habitaculo sitam in tanta rationis ac-
que intelligentie luce versari. tum quod ad eam sensus ex omni corporis parte
conueniunt ut in qualibet regione membrorum presens esse videatur. Alii sedem
eius in cerebro esse dixerunt. Et sane argumentis probabilibus vsi sunt
oportuisse scilicet quod totius corporis regimen haberet. potius in summo tan-
quam in arce habitare. nec quicquam esse sublimius quam id quod vniuersum ratione
moderetur. sicut ipse mundi dominus et rector in summo est. Deinde quod sensus
omnes. id est audiendi et videndi et odorandi ministri membra in capite sunt
locata. quorum omnium via non ad pectus. sed ad cerebrum ferant. Alioquin
necesse nos esset tardius sentire. donec sentiendi facultas longo itinere
per collum ad pectus usque descenderet. Hi vero aut non multum aut fortasse
non errant. Uideamus enim mens quam dominatum corporis tenet in summo capi-
te constituta. tanquam in celo deus. Sed quando in aliqua sit cogitatio conueni-
re ad pectus. et quasi ad secretum aliquod penetrare secedere. ut consilium tan-
quam ex thesauro recodito eliciat ac proferat. Ideoque cum intenti ad cogi-
tandum sumus. et cum mens occupata in altum se abdidit. neque audire que
circumsonant. neque videre que obstat solemus. Id ideo siue ita est. admirandum
perfecto est quomodo id fiat. cum ad pectus ex cerebro iter pateat. Siue autem non
hoc tamen nihilominus admirandum est. quod diuina nescio quam ratione fiat. ut ita esse

videat. An p̄t aliq̄s nō admirari q̄ sensus ille uiuus atq̄ celestis (q̄
mens vel anim⁹ nūcupat⁹) ītenobilitatis ē. vt ne tū q̄dē cū sopit⁹ ē
cōquiescat tāte celeritatis. vt vno tēporis pūcto celū oē collustret si
velit. maria puolet. terras z vites peragret. Oīa teniq̄ q̄ lib uerit q̄
uis lōge lateq̄ sumnota sunt. in aspectu sibi ip̄e p̄stituāt. Et mirat⁹
aliq̄s si diuina mens dei p̄ vniuersas mūdi p̄tes intenta discurrit z
oīa regit. oīa moderat⁹. vbiq̄ p̄sens. vbiq̄ diffusa. cū tāta sit vis ac
potestas mētis humane intra mortale corp⁹ incluse vt ne ceptis q̄
dē grauis hui⁹ ac pigri corporis. cui illigata ē coerceri vllō pacto
possit. q̄ minus sibi liberā vagādi facultatē q̄etis impatiēs largiat⁹
Siue igit̄ in capite mens habitat. siue in pectore. p̄t ne aliq̄s cōpre
hēdere q̄ vis rōnis efficiat. vt sensus ille comprehēnsibilis. aut in me
dulla cerebri hēreat. aut in illo sanguine bipartito. q̄ est inclusus in
corde. Ne nō ex eo ip̄o colligat quāta sit dei potestas. q̄ animus seip̄
sum nō videt aut qualis aut vbi sit. nec si videat tamen perspicere
possit. quo pacto rei corporali res incorporalis adiūcta sit siue etiā
mentis locus nullus est. sed per totū corpus sparsa discurrit. z q̄d
etiā fieri potest. et a Xenocrate Platonis discipulo disputatum est
Si quidē sensus in qualibet parte corporis p̄esto est. nec quid sit
mens. nec qualis intelligi potest. cum sit natura tam subtilis ac te
nuis. vt solidis visceribus infusa viuo. z quasi ardenti sensu mem
bris omnib⁹ misceatur. Illud aut̄ caue ne vnq̄ simile veri putauē
ris q̄d Aristoxenus dixit mētē oīno nullam eē sed q̄si armoniā in si
dib⁹ ex p̄structōe corp̄is z p̄pagib⁹ viscer⁹ vim sentiēdi existere. Qu
fici em̄ intēctōem p̄cētūq̄ neruoz in ītegrōs modos sine vlla offensi
one cōsonātiū armoniā vocāt. Volūt igit̄ aīm simili rōne p̄stare in
D 4

hoie. qua concors modulatio cōstat in fidibz. scz vt singularz cor-
poris partiū firma cōiūctio mēbroūqz oīm cōsenties in vnum vi-
gor motū illū sensibilē faciat aūmqz cōcinnēt. sic vt sunt nervi bñ itē-
ti ad cōspirantē sonū. Et sicuti in fidibz cū aliqd aut interceptū aut
relaxatū est. oīs canēdi rō turbat z soluit. ita in corpe cū ps aliq mē-
broz duxerit viciū destrui vniuersa. corruptisqz oībz atqz turbatis
occidere sensum. eāqz mortē vocari. Uez ille si quicqz mētē habuif-
set. nō armoniā de fidibz ad hominem trāstulisset. Nō em̄ canē sua
spōte fides pnt. vt sit vlla in his cōparatio ac similitudo viuētis. Ani-
mus aut sua spōte z cogitat z mouet. Qd si qd in nobis armonie
sile foret. ictu moueret externo. sicut nervi manibz. q̄ sine tactu artifi-
cis pulsuqz digytorz. muti atqz inertes iacēt. sz nimiz pulland⁹ ille
manu fuit. vt aliqñ sentiret. qz mens ei⁹ ex mēbris male compacta
torpebat.

¶ Qd anima sit eterna. z quid sit secūdu philo-
sophozum varias opiniones

¶ La. xvij

Superest de aia dicere. quāqz p̄cipi rō ei⁹ z natura nō pos-
sit. Nec ideo tñ immortalē eē aiam nō intelligim⁹. q̄niam
quicqd viget moueturqz p se sp̄. nec videri aut tangi p̄t eternū sit ne-
cessē. Quid aut sit aia nō dū inter phos cōuenit. nec vnqz fortasse
cōueniet. Et alij sanguinē eē dixerūt. alij ignē. alij ventū. vñ aia vel
animus nomē accepit. q̄ grece vētus dicit. nec illozū in-
quisqz dixisse aliqd videt. Nō em̄ si aia sanguine aut pvulnus effu-
so. aut febrim calore cōsumpto videt extingui cōtinuo in materia
sanguinis aie rō ponēda ē. veluti si eueniat in questionē lumē q̄ vti-
mur qd sit. z r̄ndeat oleū esse q̄ cōsumpto illo lumen extinguit. cum
sint vtiqz diuersa. sed alter sit alteri⁹ alimētū. Videt q̄ aia silis esse.